

L'AVALUACIÓ DE LA RECERCA EN CIÈNCIES HUMANES I SOCIALS. L'AVALUACIÓ DE LA RECERCA EN TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

Amparo Hurtado Albir
Catedràtica de Traducció i d'Interpretació
Departament de Traducció i d'Interpretació
Universitat Autònoma de Barcelona

L'establiment de criteris objectius per a l'avaluació de la recerca en els àmbits de les ciències humanes i socials és una qüestió controvertida i complexa. Malgrat els esforços que s'han fet en els darrers anys, encara es plantegen problemes d'encaix. De totes les dificultats que comporta l'avaluació en aquestes disciplines vull posar en relleu els següents punts.

1. La necessitat de tenir en compte l'especificitat de cada disciplina i que l'avaluació siga feta per experts de cada disciplina. En aquest sentit, vull remarcar l'especificat de la recerca en traducció i interpretació.

L'àrea de coneixement de Traducció i Interpretació es va crear el 1990 (BOE 28-8-1990)¹ donada l'especificitat de la formació i de la investigació en traducció i interpretació. Aquesta especificitat ha estat també referendada pels nombrosos estudis de doctorat que, des de l'any 1991, s'han creat (molts d'ells amb menció de qualitat) així com els nous Màsters Oficials i Màsters i Postgraus propis. Actualment, l'àrea de Traducció i Interpretació està implantada a 18 Universitats de l'Estat i posseeix en aquests moments, un total aproximat de 420 professors adscrits², dels quals 25 son Catedràtics de Universitat, 173 titulars i agregats, 212 professors doctors, que acumulen un total de 174 sexennis de recerca, i 35 becaris pre-doctorals de investigació; així mateix, existeixen nombrosos grups de recerca (molts reconeguts com a SGR). Pel que fa a Catalunya, hi ha estudis de traducció / interpretació a la Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Vic i Universitat Rovira i Virgili.

Els objectes d'estudi de la recerca en traducció i interpretació son de tipus divers i abracen diferents llengües i nombroses línies de recerca: Traducció especialitzada (tècnica, científica, jurídica, etc.), Traducció audiovisual (doblatge, subtitulació, etc.), Traducció literària, Interpretació (simultània, consecutiva, etc.), Tradumàtica (TICs aplicades a la traducció), Didàctica de la traducció i de la interpretació, Història de la traducció i de la interpretació, Aspectes culturals, ideològics i sociològics de la traducció i de la interpretació, Aspectes cognitius de la traducció i de la interpretació, etc. Les metodologies emprades són diverses (qualitatives, quantitatives) i la recerca és de caire interdisciplinar i multidisciplinar, ja que abraça branques de disciplines tan diverses com ara les ciències humanes, les ciències socials, passant per les ciències experimentals. Tot això complica l'avaluació de la recerca.

Així mateix, la recerca en traducció i interpretació té els seus mitjans específics de difusió: editorials, col·leccions i revistes (nombroses indexades però només sis al AHCI i al SCCI)³, algunes de les quals especialitzades en un àmbit de recerca (*The Interpreter and Translator Trainer*, *Revista Tradumàtica*, *Journal of*

¹ En un primer moment, la denominació va ser "Lingüística aplicada a la traducció". A petició del professorat de l'àrea es va canviar per la denominació actual (Traducció i Interpretació) el 1996 (BOE 10-12-1996).

² Dades de desembre 2009.

³ De 185 revistes de traducció i interpretació i àrees afins (28 estatals i 157 internacionals) analitzades, 99 són específicament de traducció i interpretació, de les quals 50 estan indexades (50,5%) (Sara Rovira i Pilar Orero "La evaluación de la calidad en la investigación en el área de los estudios de traducción e interpretación en España: estado actual y perspectivas de futuro", *VI Foro sobre evaluación de la calidad de la educación superior y de la investigación*. FECYT, Universidade de Vigo, Universidad de Granada, AEPC. Vigo, 8-11/09/2009).

Specialized Translation, etc). També genera una dinàmica destacable de congressos específics i disposa d'associacions d'investigadors (Asociación Ibérica de Estudios de Traducción e Interpretación, European Society for Translation Studies, etc.).

La importància investigadora i l'especificitat de l'àrea de Traducció i Interpretació són, doncs, innegables. Tanmateix, es viu un fenomen de poca visibilitat de l'àrea en relació a d'altres, ja que la nostra àrea no està representada en moltes instàncies avaluadores de l'Estat i de Catalunya, i tampoc no se la considera a l'hora d'elaborar directrius. Això fa que habitualment se'ns avaluï al si de disciplines com ara les filologies. La convocatòria d'aquest taller, n'és un exemple, ja que l'AQU no havia incorporat al principi l'epígraf de Traducció i Interpretació en cap dels grups de discussió.

Així mateix a la Resolució sobre l'avaluació de la recerca per l'assignació dels complements addicionals per mèrits de recerca (Annex I, DOGC 5528, 17-12-2009) no hi ha cap especificació sobre Traducció i Interpretació. On ens ubiquem? Quins criteris se'ns aplicarà? No es consideren doncs els nostres trets específics. Així, per exemple, l'afirmació "es donarà preferència als estudis analítics i comparatius per davant dels purament descriptius" (Annex I, A.1.) no seria directament aplicable a la recerca actual en Traductologia, on precisament els estudis descriptius sobre les diferents varietats de traducció ocupen un lloc capdavanter perquè ofereixen dades sobre els processos i problemes de cadascuna; certes formes de traduccions (com les traduccions crítiques, anotades) i de diccionaris fruit d'una recerca pròpia haurien de ser tingudes en compte com a mèrits de recerca; etc.

Considere que és molt important per la qualitat de l'avaluació de qualsevol disciplina que aquesta siga feta per experts de l'àrea corresponent, d'una banda perquè són els que millor coneixen l'estat de la recerca i el grau d'innovació que poden representar les aportacions pel que fa al tema, la metodologia emprada i els resultats obtinguts; i d'altra banda perquè els experts de cada disciplina coneixen a fons les revistes i editorials de referència així com els congressos de prestigi. L'avaluació de Traducció i d'interpretació no s'està fent en tots els casos per experts del camp, amb les conseqüències negatives que sovint se'n deriven.

2. El caràcter diferent de la recerca duta a terme en les disciplines de l'àmbit de les ciències humanes i socials i la manera distinta de difondre-la en relació a la de les denominades ciències experimentals. La dificultat, doncs, d'incorporar els criteris d'avaluació d'aquestes darreres, criteris que han sorgit en el marc d'altres condicions i necessitats.

- La importància que tenen els llibres (i els capítols de llibres) en la difusió de la recerca. Pel tipus de recerca desenvolupat a les ciències humanes i socials el llibre és la manera més clara, efectiva i de major impacte de difondre el resultat d'una recerca: text extens amb una unitat i coherència conceptual. Els articles a revistes normalment només permeten presentar resultats parcials, de vegades de poc abast i amb dispersió (i, moltes vegades, repetició dels mateixos continguts a revistes diferents). En aquests moments s'està prioritzant la quantitat d'articles publicats a revistes per sobre de la publicació de llibres.

Obviament, les revistes pròpies de cada disciplina són un element summament important per a la difusió de la recerca i, a més, són més fàcils d'avaluar a partir dels índexs; hem de trobar, però, la manera justa d'avaluar la recerca difosa a través de llibres. Per la qualificació de llibres caldria considerar, a més de la qualitat del procés editorial (selecció, revisió, etc.), aspectes com el volum (no és el mateix un llibre de 70 pàgines que un de 700) i l'impacte (a partir de citacions, ressenyes, reedicions, traduccions, etc.). A més, s'hauria de tenir en compte que existeixen diferents tipus de llibres: llibres especialitzats, llibres d'ús didàctic, llibres de divulgació, etc.

Cal afegir que, en l'àmbit de la Traductologia, hi ha països, com per exemple Alemanya, on s'observa una tendència a prioritzar (per part d'editorials de prestigi en la nostra disciplina: Günther Narr, Niemeier, etc.) la publicació de llibres

monogràfics; s'han deixat d'editar revistes com *TextconText* i, entre les revistes importants, només *Lebende Sprachen* publica articles de Traductologia (amb d'altres sobre estudis lingüístics i culturals).

- La necessitat de comptar amb llistes prioritzades d'editorials i revistes per cada disciplina. Seria desitjable comptar amb llistes prioritzades d'editorials de l'àmbit de cada disciplina, elaborades per experts de la disciplina corresponent amb criteris de qualitat científica. També seria desitjable comptar amb un llistat públic i oficial de revistes de cada disciplina amb informació sobre els índex; és el que s'ha fet per traducció / interpretació (i Àsia Oriental) al Departament de Traducció i d'Interpretació de la UAB, per iniciativa de la responsable de recerca Sara Rovira, en col·laboració amb els documentalistes de la Biblioteca d'Humanitats de la UAB (http://webs2002.uab.es/departament/recerca/TI_revistes-indexs.pdf).

- La necessitat d'incorporar l'avaluació dels continguts de la recerca. És a dir la necessitat de conjuminar el criteri de qualitat del mitjà de difusió (editorial o revista) amb la qualitat del contingut de la recerca. Aquest punt complica, però, el procés d'avaluació i esdevé necessari recórrer sempre a experts de l'àrea en qüestió, que coneixen l'estat de la recerca en el seu àmbit.

Cal considerar també els diferents tipus de metodologia emprada a la recerca. Hi ha processos metodològics que demanen un intens treball investigador per poder arribar a uns resultats, publicats en unes quantes pàgines; és el cas de la recerca experimental i, en general, de totes les recerques que utilitzen dades quantitatives. Pense que això s'hauria de tenir en consideració.

- La llengua de les publicacions. Es cert que l'anglès s'ha convertit en la llengua internacional de comunicació científica, però és igualment cert que precisament de l'àmbit de les ciències humanes i socials hem de vetllar per la defensa de les llengües com a patrimoni que són del nostre àmbit de recerca. Crec que hauriem d'aconseguir un just equilibri entre donar un ressò internacional a la nostra recerca i vetllar per la defensa que totes les llengües poden ser un mitjà de difusió d'investigacions. Aquesta qüestió és molt més important en el camp de la recerca en Traducció i Interpretació ja que forma part de la seua pròpia essència: la diferència de llengües i cultures és precisament la raó de ser de la traducció. El reconeixement del multilingüisme, que caracteritza Europa, com a evidència més generalitzada enfront del monolingüisme, és un altra bona raó de pes.

D'altra banda, cal considerar que el fet d'haver estat publicada en anglès no és cap garantia de la qualitat d'una recerca.

Un punt especial el constitueix la recerca feta sobre "continguts" catalans (en el cas de traducció / interpretació: història de la traducció a Catalunya, estudi de traduccions de i al català, etc.), la qual naturalment s'ha de difondre sobretot en llengua catalana. Així mateix, cal prioritzar i fomentar l'ús d'aquesta llengua minoritzada en termes generals.

- La importància que té la recerca aplicada, sobretot la recerca aplicada dins l'àmbit didàctic, en aquests moments de renovació pedagògica que exigeix l'EEES. Existeix a les disciplines de les ciències humanes i socials una certa desconsideració per la recerca en didàctica: els llibres d'ús didàctic no es consideren com a recerca. Estem assistint a la paradoxa que un article d'un nombre de pàgines que explique les bases a partir de les quals s'ha elaborat un llibre d'ús didàctic es considera recerca i el llibre a què ha donat lloc no, malgrat que pot ser fruit de molts anys de treball i que hi pot haver una recerca subjacent pel que fa als continguts i als models pedagògics que la sustenten. Crec que la valoració i incentivació de la recerca en l'àmbit didàctic és uns dels punts més importants que ens hem de plantejar si realment volem construir una universitat catalana de prestigi d'acord amb els estàndards internacionals.

Voldria incorporar dos altres punts:

- El paper dels grups de recerca. Si volem incentivar el paper dels grups de recerca en les nostres disciplines hem de valorar la producció científica que se'n deriva; producció, aquesta, que lògicament tindrà un caràcter col·lectiu. Caldria, doncs, no menystenir les publicacions d'autoria col·lectiva.

A més, un major nombre d'autors pot garantir, d'entrada, un major índex d'impacte. En aquest sentit, cal revisar la idea que l'existència de molts autors redueix la qualificació de l'aportació, com es diu, per exemple, a la Resolució sobre l'avaluació de la recerca per l'assignació dels complements addicionals per mèrits de recerca, a les àrees d'humanitats: "un elevat nombre d'autors pot reduir la qualificació assignada a una aportació, excepte en els casos en què, per la complexitat del tema i l'extensió del treball, aquest nombre elevat d'autors estigui plenament justificat" (Annex I, A.2. i B.2., DOGC 5528, 17-12-2009).

Una vegada més, només experts de l'àrea en qüestió poden valorar de manera adequada la "complexitat del tema", els mètodes emprats, la dificultat de la seua aplicació, així com la trajectòria de recerca del grup implicat. Caldria revisar com es fa l'avaluació dels SGR i garantir que siga feta pels experts adients.

- La necessitat de reparar el desprestigi inexplicable de les actes de congressos, ja que tenen una gran importància al si de les nostres disciplines. Tenen una unitat conceptual, fan conèixer l'evolució de la recerca en cada disciplina i responen, cada cop més, a un procés de selecció. Caldria distingir, d'entrada, entre les actes en les quals no hi hagut procés de selecció i aquelles que han tingut un procés de selecció i de doble revisió.

Pense que cal que apliquem els pressupòsits del mètode científic en les nostres investigacions. Ara bé, la recerca que fem (i la seua avaluació) no serà més científica per calcar esquemes d'altres ciències, sinó per trobar els instruments (de recerca i d'avaluació) adients a les nostres necessitats.